

ƏN ZƏNGİN AYAQQABI MUZEYİNDƏN REPORTAJ

TƏRANƏ MƏHƏRRƏMOVA
taranamaharramova@kaspi.az

Bata Ayaqqabı Muzeyi Torontonun qərbindəki Bloor küçəsində yerləşir. Bu küçə bir neçə ayaqqabı kolleksiyasına ev sahibliyi etdiyi üçün "muzey küçəsi" kimi də tanınır. Yalnız Şimali Amerikada deyil, bütövlükdə dünyanın heç bir yerində bu qədər geniş ayaqqabı kolleksiyası yoxdur.

Muzeydə dünyanın müxtəlif yerlərindən toplanan 14 min cütdən çox ayaqqabı saxlanılır. Kolleksiyalar insan saçından hazırlanmış yapon sandaletlərindən tutmuş 4500 illik yaşı olan ayaqqabılara qədər dəyişir. Ekspozatlar insan sivilizasiyalarını, həyatın bir çox sahələrini əhatə edir. "Buradakı ayaqqabılar mədəniyyəti anlamaq üçün unikal bir açırdır. Buradakı hər ayaqqabının öz hekayəsi var", - deyə tanıyanlar muzeyi xarakterizə edirlər.

AYAQQABI QUTUSUNA OXŞAYAN BİNA

Muzeyin dörd mərtəbəli binası simvolik olaraq ayaqqabı qutusuna bənzədilib. Bata Muzeyi 1979-cu ildə Bata ailəsi tərəfindən təsis edilib. Onun əsasını çəx "ayaqqabı kralı" Tomas Batunun oğlunun həyat yoldaşı Sonya Batunun 1940-cı illərdən bəri topladığı ayaqqabı kolleksiyası təşkil edirdi. Sonya bu işə o qədər həvəslidi ki, Tomas Bata ilə evlənməzdən əvvəl artıq 1500 cüt müxtəlif ayaqqabı və çəkməyə sahib idi. Ərinin çoxsaylı işgüzar səfərlərində və digər səyahətlərində ona yoldaşlıq edir, geri qayıdanda özü ilə hər bir ölkəyə və ya mədəniyyətə xas olan ənənəvi ayaqqabı nümunələrini gətirirdi. Sonyanın kolleksiyasını italyan intibah ayaqqabılarından tutmuş Çindən gətirilən uşaq ayaqqabılarına qədər nümunələr bəzəyirdi.

1979-cu ildə ailəsi xanım Batanın şəxsi kolleksiyası əsasında Bata Ayaqqabı Muzeyi Fondunu yaradır. İllər ərzində Fond, xüsusən də Tısbağa Adası (Şimali Amerika) və Kanada, Sibir, Alyaska, Qrenlandiya, Finlandiya, İsveç və Norveçə əhatə edən qütb bölgələrinin yerli icmalarında ayaqqabı toplamaq və araşdırmaq üçün işləri maliyyələşdirir. Son nəticədə on dörd mindən çox ayaqqabı və əlaqəli əşyalardan ibarət misilsiz kolleksiyası olan Bata Ayaqqabı Muzeyi yaranır.

Bata Ayaqqabı Muzeyində dünyanın müxtəlif yerlərindən toplanan 14 min cütdən çox ayaqqabı saxlanılır. Kolleksiyalara yapon sandaletləri, 4500 il yaşı olan qədim ayaqqabılar da daxildir.

Bata Ayaqqabı Muzeyinin missiyası

Hər bir sərginin yanındakı ekranda ziyarətçilərə səbəbkar haqqında qısametrajlı film izləmək imkanı yaradılır. Daimi kolleksiyada dünyanın demək olar ki, hər mədəniyyətindən artefaktlar yer alıb. Muzey ayaqqabıların insan həyatında əhəmiyyəti barədə məlumat verən maarifləndirici mühazirələrə və xüsusi tədbirlərə və ailə proqramlarına ev sahibliyi edir. "Bata Ayaqqabı Muzeyinin missiyası ayaqqabıların bəşəriyyətin sosial və mədəni həyatının formalaşmasında əsas rolunu çatdırmaqdır. Ayaqqabı istehsalı tarixinin maddi sübutlarını əldə etmək, qorumaq, araşdırmaq, şərh etmək və sərgiləməklə muzey dünya sakinlərinin dəyişən vərdişlərini, həyat tərzini, mədəniyyətini və adətlərini nümayiş etdirir", - deyə muzeyin əməkdaşı ziyarətçilərə məlumat verir: "Ayaqqabılar şəxsi zövq və üslubun göstəricisidir. Bu ekspozatlar bizə dünyanın texnoloji inkişafı haqqında da çox şey deyə və cəmiyyətin dəyərlərindəki dəyişiklikləri qeyd edə bilər. Ayaqqabılar iqlimi, dini inancları və sənətkarlığın inkişafını, eləcə də cins və sosial statusa münasibətlərin əsrlər boyu necə dəyişdiyini əks etdirən bütün həyat tərzlərini əks etdirir".

TANINMIŞ AYAQQABI TƏDQIQATLARI MƏRKƏZİ

Hazırda Bata Ayaqqabı Muzeyi dünyanın ən böyük və ən əhatəli ayaqqabı və ayaqqabı ilə əlaqəli əşyaların kolleksiyasına ev sahibliyi edir. Ekspozatlar sırasına Misir sarkofağı, çəkmə formasında ətir şüşələri, sandalet ayaqları formasında qədim Roma lampaları və 14-19-cu əsrlərə aid çox sayda rəsm, litoqrafiya və heykəl də daxildir.

Bundan əlavə, muzey sahə tədqiqatlarına sponsorluq edən və təhsili təşviq edən beynəlxalq səviyyədə tanınmış ayaqqabı tədqiqatları mərkəzidir. Bu il muzey 30 illik yubileyini qeyd edir.

Kraliça Viktoriyanın, Çörçilin, Diananın ayaqqabıları

1979-cu ildən 1984-cü ilə qədər əldə edilən kolleksiya Torontodakı "Bata Limited" ofislərində nümayiş etdirilir. Daha sonra təşkilatçılar tam hüquqlu bir muzey üçün bina tikməyi düşünməyə başlayırlar. Layihənin dizayneri memar Raymond Moriyama ideya irəli sürməzdən əvvəl kolleksiyaya şəxsən baxır. Nadir ayaqqabıların saxlanıldığı qutular onu heyrləndirir və bina ideyasına ilham verir. Beləliklə, Toronto bir az açıq qapağı olan ayaqqabı qutusu formasında olan bu qeyri-adi binanı əldə edir. 1995-ci ildə muzey üçün tikilən bina qapılarını ziyarətçilərə açır.

Binanın hər guşəsi kolleksiyaçının fədakarlığını nümayiş etdirir. Burada müasir moda dizaynerlərinin idman ayaqqabılarını, çəkmələrini, eramızdan əvvəl

Qədim Misirdə insanların geyindiği ayaqqabıları, yerli amerikalıların çəkmələrini və sandaletlərini görə bilərsiniz. Kovboyaların çəkmələrinə isə ayrıca ekspozisiyalar həsr olunub.

Bata Muzeyində dünya məşhurlarına həsr olunmuş ayrıca bir sərgi xüsusi maraq doğurur. İnsanlar ekspozisiyada nümayiş olunan Merilin Monro, Elvis Presli, Şahzadə Diana, Pablo Pikasso, Uinston Çörçil və digər məşhur şəxsiyyətlərə məxsus ayaqqabı kolleksiyalarına tamaşa etmək üçün gəlirlər. Kolleksiyada Kraliça Viktoriyanın bal tərliləri, Con Lennounun çəkmələri və Elton Conun gümüş platforma çəkmələri nadir ekspozatlar sayılır. Muzeydə moda səhnəsinin görkəmli siması Vivyen Vestvud, Manolo Blanik də daxil olmaqla 20-ci əsr dizaynerlərinin ayaqqabıları da nümayiş olunur.

